

עין משפט
גד מצוה

קנו א מיי פ"ד מהל' אבל הל"ז סמג עשין מד"ס ב טוש"ע י"ד ס' שמא סעיף א וטוש"ע א"ח ס' קטע סעיף ה:

קנו ב מיי פ"י עס הלכה א סמג עשין ב טוש"ע י"ד ס' ת סעיף א:

‏»‏

רבינו חננאל

[השתא אבלות] נהיג אפסוקי דלא מיפסקא מיבעיא כו'. לימא כתנאי, מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר כו' עד ובשבת מיסב ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומומן ומברכין עליו ומומנין עליו, וחייב בתפלה ובקריית שמע ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה. רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו כך נתחייב בכולן. אמר ר' יוחנן תשמיש המטה איכא ביניהו. מאי לאו בהא קמיפליג, תנא קמא סבר יש אבלות בשבת, ורבין גמליאל סבר אין אבלות בשבת [ו]אפילו תשמיש המטה שרי. ורחינן ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא קמא הכי דאסור בתשמיש המטה אלא משום דמתו מוטל לפניו כו'.

כג:

י"ש אבילות בשבת. דדברים שזננעא מיירי כדפירש בקונט' ובסמך נמי לימא כתנאי מייתי פלוגתא דרשב"ג ורבנן דהוי דברים שזננעא והכי משמע קלת צירושל' דלעיל אמתניתין דהשבת עולה פליגי רבי יוחנן וריב"ל אס אסור בשבת בתשמיש המטה משמע דפליגי כעין פלוגתא דהכא ואליצא דרבי יוחנן יש שאומרים שם מותר ואותו חולק על הש"ס שלנו דל"ר יוחנן בפ"ק דכתובות (דף ד. וס) אע"פ שאמרו אין אזילות בשבת אבל דברים שזננעא נוהג וקלת קשה לי תימה בשמעתין אציי אשכחיה לרב יוסף דפריס סודרא ארישיה אמר ליה לא סבר לה מר אין אזילות בשבת אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן דברים שזננעא נוהג שמא היה סבור דפריס סודרא ארישיה הוה דברים שזפרהסיא וכמאן דאמר פריעת הראש חוצה ולא היה מחלק בין צניתו בין חוץ לציתו והוא השיב לו צניתו חשיב ננעא: **מאן דאמר יש אבילות בשבת מדקתני עולה**. פירש הר"א ז"ל מדקתני ולא פירש ואין זה אזילות היה לו לפרש הכי בהדיא אע"ג דעולה לא נהג זה אזילות דכיון דעולה משמע דנוהג זה אזילות ומשני איירי דקתני סיפא אין עולין סתם תנא צרישא עולה סתם ולא נהירא ופירש ר' שמעון ז"ל מרבו מאן דאמר יש אזילות דקתני עולה משמע דעולה לכל מנין שצעה ולאזילות שניהג בשבת מה שנהג אחתמול ומתוך כך תחלה שבת לחשבנו כשם שע"ש עולה לחשבנו מ"ד אין אזילות בשבת דקתני אינה מפסקת אע"ג דחשיבא כולי האי לבטל אזילות בגוה מ"מ אינו מפסיק דאל"כ פשיטא וקפריך ואלא הא דקתני עולה דמשמע דנוהג אזילות כשאר ימים ומשני איירי דקתני גבי י"ט אין עולין לגמרי לא למנין ולא לאזילות משום שמחה דכתבי בהן

כדפרישית תנא רישא נמי עולה בזהו לשון כדפרישית תנא רישא נמי עולה בזהו וא"כ לפי פירוש זה ואלא הא דקתני עולה ומשני לעולם לא נהגא ואידי דתנא כו' וא"כ המשנה אין שטת הש"ס לומר אידי דתנא הא תנא נמי הא אלא צמיתא דאמת אלא דלא צריכי אבל דברים נראים שקר אין לו לשנות ועוד יש להקשות לפי מה שמפרש אי הכי יתני שבת אינו עולה והוי דומיא דסיפא יותר עד כאן לשון הר"א וצמו' הרב מקשה דמשמע אפילו למאן דאמר דלא נהגא עולה למנין שצעה וא"כ דרגל נמי אע"ג דלא נהגא יהא עולה ולעיל אמר' לענין שצעה לא קמבעיא ליה דלא נהגא מצות שצעה דרגל ומתוך אע"ג דשבת עולה רגל אינו עולה הואיל ואין אזילות כלל משום דכתבי בהן שמחה שבת מיהא לא כתבי שמחה אפילו אינה נוהגת עולה צירושלמי מפרש טעמא דשבת דאין אזילות נוהג צו משום דכתבי (משנ' א) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף ענב עמה ושבת כתיב ביה ברכה ו7: **וְאֵינָן אוֹבֵדִי** בשר ואינו שותה יין. נראה דכי היכי דשרי בפרק בתרא דתענית (דף ג.) גבי ערב תשעה באב בשר כל זמן שאינו כשלמים ויין מגתו הכי נמי שרי באוון מיהו אין רגילין לנהוג בהן היתר לא בכאן ולא בתשעה באב תימה משמע דאוון חמור מאכל דלא מצינו אבל שיהא צו איסור בצשר וצין ולענין קדשים אשכחן דאכל אוכל בקדשים ואוון אסור ובשאר דברים החמירו באזילות בכפיית המטה ועילת הסנדל ועטיפת הראש וטובא איכא ובאוון שרי וי"ל דדברים שהן משום אבל מותר גבי אוון ובאזילות אסורין אבל דברים שאינם אסורין משום אזילות אלא משום שיש לו להיות טרוד בקצורת מתו ולא ימשך אחר דברים אחרים כגון אכילת בשר ושחיית יין אסירי באוון דוקא ותשמיש המטה דמשמע במקור דאסור באוון בזה נמי שמא ימשך או שמא שמחה יתירתא וחופזה כך מלאמי ובתגלתא ובתכבוסת לא ידעינן אי שרי באוון ואין ללמוד איסור לגלג מדתני' במס' שמחות וט היה מגלג ואמרו לו מת אחד מקרוביו הרי זה יגמור משמע הא לא התחיל אסור דלמא בשמועה איירי ולאחר שנקבר ובסם ריב"א כתבתי דתגלתא אסור דנפקא לן מראשיסם אל תפרעו (ויקרא א) הא כולי עלמא אסירי ואינה אוניסם הוו ובתשמיש המטה דאסרין בסמוך ואלו להתייר באנינות כדאמרין פ"ק דכתובות (דף ד. וס) ובאזילות אסרו דקאמרין התם מכניסין את המת לחדר וצועל בעילת מזוה ופורש והא דקאמרין התם אזילות דהכא קילא ואחתי לולולי זה ומקשה מאי קולא אילימא דקתני צועל בעילת מזוה משום דלא חיילא אזילות עליה אינו רוצה לומר שאין קולא בדבר אלא הכי קאמר אין קולא באזילות כי אם באנינות ולא אחי לולולי באזילות: **ואין מברכין ע"יו**. פירש בקונטרס בצרכות פרק מי שמתו (דף יח. וס) ברכת המוילא ואין מומנין ברכת המזון ותימה גבי המוילא מה שיך לומר אין מברכין עליו בשלמא גבי ברכת המזון שיך צירוף אלא גבי המוילא מאי שיך צירוף ויש לפרש דבגמרא קאמרין דאין מברכין עליו אלא מזוה לחלק דהוו כשניס שאכלו שמוצה ליחלק ואין זה האוון מצטרף עמהו ואין מומנין עליהן עמהו לומר נצרך שאכלנו משלו ואי לא היה תני אלא חדא הוה אמינא לענין נצרך שאכלנו משלו דאין מצטרף אבל מצטרף להיות להם דין שלשה לצרך אחד מהן צעצור חזרו להכי תני תרתי וריב"א מפרש דאין מברכין ומומנין חדא לומר נצרך שאכלנו משלו וחדא לצרך בשם כמו שמוכירין שם בעשרה פירש בקונטרס בפרק מי שמתו (ג"ז עס) ואינו מברך אין צריך לצרך ברכת המזון משמע מפירושו דאין אסור לצרך ובשמעתין נמי פירש כענין זה ומיהו מדקאמר צריש פרק מי שמתו התם למאן דאמר וא [תוך] ארבע אמות הוא דאסור פירש רבינו יצחק בצרכות דאיכא איסור לצרך וגם בתוספות הרב פירש דאסור לצרך ותימה לרבי יצחק דהשתא נהגו לצרך ולומן והיה אומר דלא איירי הכא רק כשהוא עוסק בצרכי המת שאין לו להצטנל מן המזוה אבל בשעה שאינו עוסק שרי אי נמי בשעה שאחרים עוסקים והוא אינו עושה כלום ומיהו צירושל' אינו משמע כן והכי איתא התם וא אינו אוכל כל זורכו ואינו שותה כל זורכו כו' ואינו מברך ואם צירך אין עונין אחריו אמן ואם צרכו אחרים אינו עונה אחריהם אמן ואם משום ציטול מזוה עסק בפתו מה ציטול יש צעניית אמן מיהו נראה לי משום שמיעת הברכה שלא תהיה אמן יתומה ועוד דאמרין לקמן הן עומדין ומתפללין והוא יושב ומצדיק עליו את הדין ומשמע שאינו עוסק צו כלל אלא יושב ודומם ונראה דאסור לצרך ושצו מנאמי צירושל' דריש פרק מי שמתו תני אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו למה מפני כבודו של מת או משום שאין לו מי שישא משאוי ופריך והא תניא פטור מנטיילת לולב וקא סלקא דעתיה דמיירי ציוס טוב וצו אינו טרוד לישא במשאוי ומשני תפתר בחול פירוש בחולו של מועד ופריך והתניא פטור מתקיעת שופר אית לך למימר בחול ולא ציוס טוב אמר ר' חנינא מכיון שהיו זקוקים להביא לו ארון ותכריכין דתנינן תמן מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא ארון ותכריכין נמי כמו שהוא נושא משאוי דמי וט משמע דפליגי בשבת וציוס טוב דאינו מברך במאי דאמרין מיהו הא קשיא לן דאמרין בסיפא בשבת מברך ומומן וצריך עיון:

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קמן

י"ש אבילות בשבת. דדברים שזננעא מיירי כדפירש בקונט' ובסמך נמי לימא כתנאי מייתי פלוגתא דרשב"ג ורבנן דהוי דברים שזננעא והכי משמע קלת צירושל' דלעיל אמתניתין דהשבת עולה פליגי רבי יוחנן וריב"ל אס אסור בשבת בתשמיש המטה משמע דפליגי כעין פלוגתא דהכא ואליצא דרבי יוחנן יש שאומרים שם מותר ואותו חולק על הש"ס שלנו דל"ר יוחנן בפ"ק דכתובות (דף ד. וס) אע"פ שאמרו אין אזילות בשבת אבל דברים שזננעא נוהג וקלת קשה לי תימה בשמעתין אציי אשכחיה לרב יוסף דפריס סודרא ארישיה אמר ליה לא סבר לה מר אין אזילות בשבת אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן דברים שזננעא נוהג שמא היה סבור דפריס סודרא ארישיה הוה דברים שזפרהסיא וכמאן דאמר פריעת הראש חוצה ולא היה מחלק בין צניתו בין חוץ לציתו והוא השיב לו צניתו חשיב ננעא: **מאן דאמר יש אבילות בשבת מדקתני עולה**. פירש הר"א ז"ל מדקתני ולא פירש ואין זה אזילות היה לו לפרש הכי בהדיא אע"ג דעולה לא נהג זה אזילות דכיון דעולה משמע דנוהג זה אזילות ומשני איירי דקתני סיפא אין עולין סתם תנא צרישא עולה סתם ולא נהירא ופירש ר' שמעון ז"ל מרבו מאן דאמר יש אזילות דקתני עולה משמע דעולה לכל מנין שצעה ולאזילות שניהג בשבת מה שנהג אחתמול ומתוך כך תחלה שבת לחשבנו כשם שע"ש עולה לחשבנו מ"ד אין אזילות בשבת דקתני אינה מפסקת אע"ג דחשיבא כולי האי לבטל אזילות בגוה מ"מ אינו מפסיק דאל"כ פשיטא וקפריך ואלא הא דקתני עולה דמשמע דנוהג אזילות כשאר ימים ומשני איירי דקתני גבי י"ט אין עולין לגמרי לא למנין ולא לאזילות משום שמחה דכתבי בהן

י"ש אבילות בשבת והני אמרי אין אבילות בשבת מאן דאמר יש אבילות בשבת דקתני עולה מאן דאמר אין אבילות בשבת דקתני אינה מפסקת אי סלקא דעתך יש אבילות בשבת השתא אבילות נהגא אפסוקי מיבעיא ואלא הא קתני עולה איירי דקבעי למיתנא סיפא אינן עולים תנא רישא עולה ולמאן דאמר יש אבילות בשבת הא קתני אינה מפסקת משום דקבעי למיתנא סיפא מפסיקין תנא רישא אינה מפסקת לימא כתנאי וא מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר אין לו בית אחר אוכל בבית חברו אין לו בית חברו עושה לו מחיצה עשרה טפחים אין לו דבר לעשות מחיצה מחויר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואין מברך ואין מומן ואין מברכין עליו ואין מומנין עליו ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומומן ומברכין ומומנין עליו ו וחייב בקריאת שמע ובתפלה ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה ו רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן ואמר ר' יוחנן ב תשמיש המטה איכא בינייהו מאי לאו בהא קא מיפליג דמר סבר יש אבילות בשבת ומר סבר אין אבילות בשבת ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא קמא התם אלא משום דמתו מוטל לפניו לא וע"כ לא קאמר ר"ג התם דאכתי לא חל אבילות עליה אבל הכא דחל אבילות עליה הכי נמי בעא

חברו אין לו בית חברו עושה לו מחיצה עשרה טפחים אין לו דבר לעשות מחיצה מחויר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואין מברך ואין מומן ואין מברכין עליו ואין מומנין עליו ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומומן ומברכין ומומנין עליו ו וחייב בקריאת שמע ובתפלה ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה ו רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן ואמר ר' יוחנן ב תשמיש המטה איכא בינייהו מאי לאו בהא קא מיפליג דמר סבר יש אבילות בשבת ומר סבר אין אבילות בשבת ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא קמא התם אלא משום דמתו מוטל לפניו לא וע"כ לא קאמר ר"ג התם דאכתי לא חל אבילות עליה אבל הכא דחל אבילות עליה הכי נמי בעא

לחברו אין לו בית חברו עושה לו מחיצה עשרה טפחים אין לו דבר לעשות מחיצה מחויר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואין מברך ואין מומן ואין מברכין עליו ואין מומנין עליו ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומומן ומברכין ומומנין עליו ו וחייב בקריאת שמע ובתפלה ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה ו רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן ואמר ר' יוחנן ב תשמיש המטה איכא בינייהו מאי לאו בהא קא מיפליג דמר סבר יש אבילות בשבת ומר סבר אין אבילות בשבת ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא קמא התם אלא משום דמתו מוטל לפניו לא וע"כ לא קאמר ר"ג התם דאכתי לא חל אבילות עליה אבל הכא דחל אבילות עליה הכי נמי בעא

‏»‏

מסורת הש"ס

^[א] ברכות ז': שמחות פ"י, ^[ב] [במס' שמחות א"י כדכחא אבל בצברכי ית. איתא ר"ש בן גמליאלן, ^[ג] אית אלא למנין דאזילות ולא נהגא אזילות כ"ל, ^[ד] וויברך אלהים את יום השביעי כ"ה במי"ר וחי פ"ק, ^[ה] פ"ה ה"ח, ^[ו] רש"א, ^[ז] שמחות פ"י, ^[ח] משמע דפליג בשבת כ"ל,

‏»‏

גליון הש"ס

גמ' וחייב בק"ש ובתפלה ובתפילין ובכל מצות. בצרכות צביייתא זו איתא וחייב בכל מצות האמורות בתורה. רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב בש"ש חייב בק"ש ומתלה ובכל מצות האמורות בתורה.

‏»‏

מוסף רש"י

מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר. דנהגא כלועג לרש (ברכות י"ז). ואינו מיסב. כדרך המסובים בתשבות על גזו השמאלית ובמטה (שם). ואין מברך. ואינו צריך לבקר ברכת המוילא (שם). ואין מומן. אינו צריך לבקר ברכת המזון (שם). ואין מברכין עליו. אין צריך שיברכו לו אחרים בברכת הלחם (שם יח.). ואין מומנין עליו. אין מצטרף עס שלשה לזימון (שם). תשמיש המטה איכא בינייהו. לרש"י חייב אבל צעוה בשבת (שם).